

Regionrådet for Mosseregionen

MOSS

RYGGE

RÅDE

VÅLER

Sak til regionrådets møte 18. desember 2020 – «Kommuneregioner og regionråd»

Bakgrunn

15. november 2018 ble det avholdt et første dialogmøte mellom fremtidige Viken fylkeskommune og noen utvalgte samfunnsaktører. Alle regionråd, samt alle kommuner som ikke tilhører et regionråd, var invitert. Ett tema som ble behandlet på møtet var regionrådenes rolle i det nye fylket. Under møtet ble det fra deltakerne stilt forventninger om at regionrådene vil måtte spille en sentral rolle i den framtidige dialogen med Viken fylkeskommune.

I oppfølgingen er det gjennomført en kartlegging av kommunenes ønsker og vurderinger for den framtidige kommunestrukturen/regionrådsstrukturen i Viken. Dette munnet ut i rapporten «**Kommuneregioner og regionråd i Viken**» (NIVI Rapport 2019:3), datert 29. mai 2019. Rapporten inngår i Vikens kunnskapsgrunnlag for arbeidet med regional planstrategi: Rapporten følger saken som eget trykt vedlegg, men kan også hentes her sammen med det øvrige kunnskapsgrunnlaget: <https://www.viken2020.no/nyheter/har-fatt-viktig-kunnskap-om-hele-viken.113870.aspx>

Kunnskapsgrunnlaget har blitt presentert i tre nye dialogmøter om regional planstrategi og kommuneregioner/samarbeidsformer i Viken i desember 2019. Representanter fra Mosseregionens kommuner deltok i møte 3. desember 2019 i Sarpsborg. Omtale av disse møtene er tilgjengelig her: <https://www.viken2020.no/nyheter/samarbeid-om-viken-planlegging.113984.aspx>

Arbeidet med regional planstrategi i Viken vil foregå i 2020 med involvering av kommuneregionene i perioden februar-april, offentlig høring og høringsdialog fra juni – september og vedtak i Fylkestinget i desember.

Kommunene i Viken har også vært invitert til dialogmøte med Viken fylkeskommune om Nasjonal Transportplan 2022-2033 i Drammen 2. desember 2019. Omtale av møtet med tilhørende presentasjoner er tilgjengelig her: <https://www.viken2020.no/nyheter/dialogmote-om-nasjonal-transportplan.113944.aspx>

Samferdselsdepartementet har i brev av 21. november 2019 invitert fylkeskommunene, de fire største byområdene og Sametinget om å komme med innspill til prioriteringer til NTP. Fristen for innspill er 14. mai. På konferansen i Drammen ble det fra Vikens side gitt uttrykk for at man ønsker å involvere kommuneregionene i Viken i arbeidet med innspill til NTP i løpet av vinteren/våren 2020.

Det er med andre ord flere prosesser i Viken det neste året som vil utfordre og involvere kommunene gjennom regionrådssamarbeidene.

Det kan også legges til at ny kommunelov innebærer at regionråd som har vært regulert etter kommunelovens §27 i gjeldende kommunelov må reguleres i tråd med nye bestemmelser som

Interkommunalt politisk råd. For regionråd som i dag er organisert som §27-organer er det gitt en overgangsperiode på fire år for å komme i tråd med de nye bestemmelsene i ny kommunelov.

Flere av landets regionråd er i ferd med å tilpasse seg ny kommunelov. Samarbeidsalliansen Osloregionen har varslet at de vil gjennomføre denne prosessen i løpet av våren 2020. Dagens medlemskommuner vil da få en henvendelse om de ønsker å være med videre inn i det nye Interkommunale politiske rådet for Osloregionen.

Hensikten med den foreliggende saken til regionrådet er å orientere om status for de pågående prosessene samt skissere Mossereregionens handlingsrom i «regionlandskapet». Saken har vært drøftet med kommuneplanleggerne i Mossereregionen samt daglig leder i MNU.

Hovedinnholdet i NIVI-rapport 2019:3

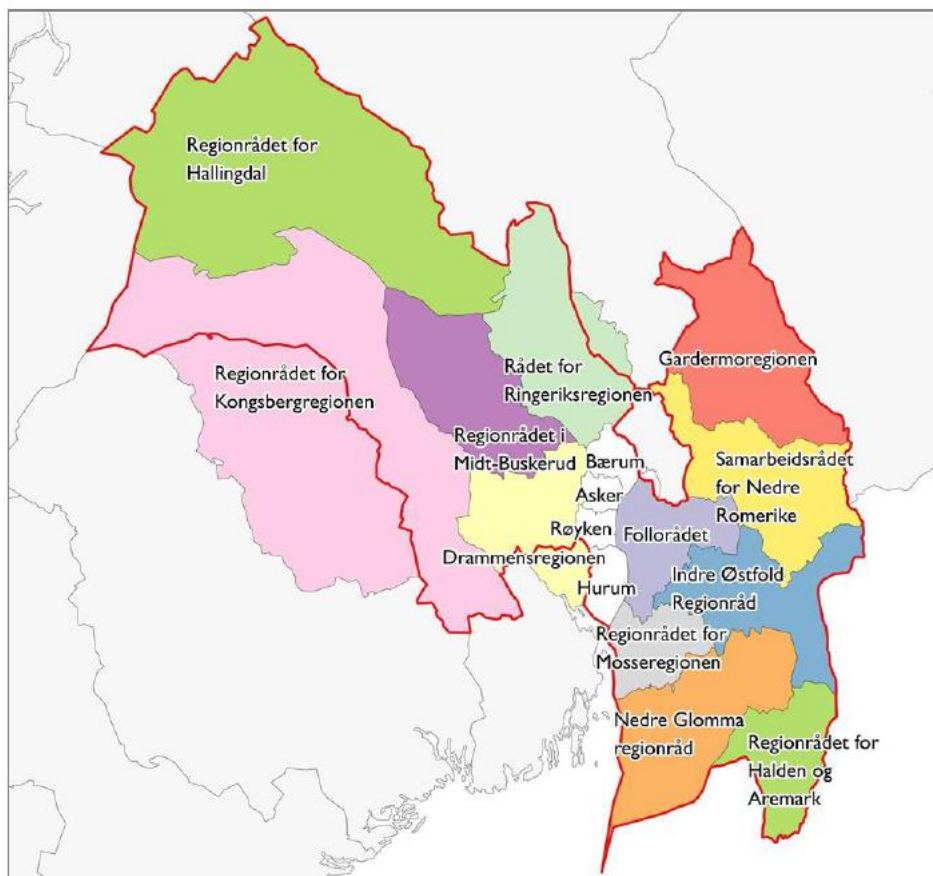
(I omtalen er rapportens hovedpunkter supplert med noen utvalgte figurer. For mer utførlig omtale vises det til rapporten som helhet).

I rapporten er det redegjort for viktige kjennetegn ved dagens forvaltningsorganisering innenfor det som blir Viken fylke fra 2020. Viken vil med 1,2 millioner innbyggere være landets klart største fylke målt i folketall. Viken vil ha 51 kommuner fra 2020 og være det fylket i landet som har flest kommuner. Viken vil også romme landets største fylkeskommune, med over 10.000 ansatte.

Dagens offentlige forvaltning innenfor Viken preges av mange forvaltningsenheter og et stort omfang på interkommunale og regionale samarbeidsordninger. Dagens kommuner og fylkeskommuner avviker fra funksjonelle inndelinger i felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Den lokale og regionale planstruktur er i hovedsak tilpasset gjeldende kommuneinndeling og fylkesinndeling, med eksempler på grenseoverskridende samarbeid om areal- og transportplanlegging og bypakker.

I utredningen er det gjennomført nærmere analyser av 13 regionråd innenfor det som blir Viken fylke. Dagens regionråd har følgende strukturelle kjennetegn:

- Viken har i dag flest regionråd av alle fylker, flere enn både Innlandet (10), Vestland (8) og Troms og Finnmark (7)
- Viken har i dag fem regionråd med over 100.000 innbyggere. I hele landet finnes 12 slike store regionråd.
- De minste regionrådene i Viken er Midt-Buskerud og Hallingdal, begge med ca. 20.000 innbyggere. Disse er også blant de minste i landssammenheng.
- Viken vil ha to store regionråd i utstrekning, som også er store i landssammenheng. Kongsbergregionen med 8062 kvadratkilometer ligger som nr.15 og Hallingdal med 5830 kvadratkilometer ligger som nr. 20.

Figur 4.5 Dagens regionrådsinndeling i Viken

Nr	Regionråd	Folketall 1.1.2019	Nr	Regionråd	Folketall 1.1.2019
1	Trondheimsregionen	293416	34	Sør-Troms Regionråd	36399
2	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	184613	35	Indre Helgeland Regionråd	35871
3	Region Kristiansand	165458	36	Samarbeidsforum i Sunnfjord (SIS)	33811
4	Drammensregionen	155975	37	Inn-Trøndelagsregionen	33443
5	Sunnmøre Regionråd IKS	153053	38	Sogn Regionråd	32919
6	Nedre Glomma regionråd	150598	39	Regionrådet for Halden og Aremark	32534
7	Jærrådet	146108	40	Vesterålen Regionråd	32522
8	Follorådet	142671	41	Midt-Troms Regionråd	30464
9	Grenlandssamarbeidet	121773	42	Regionrådet for Hadeland	29539
10	Haugaland Vekst Regionråd	118407	43	Nordfjorderådet	29023
11	Midt-Trøndelag Regionråd	116644	44	Helgeland Regionråd	28258
12	Gardermoreregionen	108407	45	Øst-Finmark Regionråd	27720
13	Regionrådet for Hamarregionen	94211	46	Ofoten Regionråd	25671
14	Østre Agder Regionråd	93188	47	Lindesnesregionen	25628
15	Tromsø-området Regionråd	84526	48	Fosen regionråd	25470
16	Salten Regionråd	83308	49	Ryfylke IKS	24988
17	Regionrådet for Gjøvikregionen	71302	50	Lofotrådet	24646
18	Samarbeidsrådet for Sunnhordland IKS	64853	51	Regionråd Dalane	24155
19	Romsdal Regionråd	62771	52	Regionrådet i Trøndelag sør	23357
20	Regionrådet for Mosseregionen	62006	53	Hardangerrådet IKS	22529
21	ØRKidø-Nordmøre Regionråd	58132	54	Regionrådet for Fjellregionen	22475
22	Regionrådet for Kongsbergregionen	54076	55	Regionrådet for Hallingdal	20568
23	Indre Østfold Regionråd	52382	56	Regionrådet i Midt-Buskerud	19709
24	Regionrådet for Kongsvingerregionen	48700	57	Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal	18499
25	Regionrådet for Sunnhordland	45072	58	Regionstyret i Valdres	17657
26	Rådet for Ringeriksregionen	44133	59	Midt-Telemarkrådet	17461
27	Ørkaldsregionen	42932	60	Nord-Troms Regionråd	15813
28	Vest-Finmark Regionråd	42548	61	Vest-Telemarkrådet	14050
29	Regionrådet for Sør-Østerdal	39655	62	Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal	13294
30	Regionrådet for Lillehammerregionen	39254	63	Sør Helgeland Regionråd	13109
31	Regionrådet Vest	38117	64	HAFS Regionråd	7994
32	Namdal Regionråd	37807	65	Setesdal Regionråd	6939
33	Listerrådet	36940	66	Årvåvåre Urfolksregion	5597

Tabell 4.3 Dagens regionråd rangert etter folketall pr 1.1.2019. Hele landet.

Nr	Regionråd	Areal km²	Nr	Regionråd	Areal km²
1	Øst-Finmark Regionråd	18751	34	Nordfjorderådet	3472
2	Årvåvåre Urfolksregion	15160	35	Østre Agder Regionråd	3436
3	Vest-Finmark Regionråd	14721	36	Fosen regionråd	3226
4	Namdal Regionråd	13021	37	Sør Helgeland Regionråd	3209
5	Regionrådet for Fjellregionen	12609	38	Regionrådet for Gjøvikregionen	3168
6	Midt-Trøndelag Regionråd	12089	39	Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal	3131
7	Salten Regionråd	11968	40	Region Kristiansand	3088
8	Regionrådet for Sør-Østerdal	10651	41	Vesterålen Regionråd	3039
9	Regionrådet for Nord-Gudbrandsdal	9904	42	Samarbeidsrådet for Sunnhordland IKS	2977
10	Sogn Regionråd	9590	43	Samarbeidsforum i Sunnfjord (SIS)	2901
11	Nord-Troms Regionråd	9367	44	Grenlandssamarbeidet	2829
12	Indre Helgeland Regionråd	9182	45	Sør-Troms Regionråd	2767
13	Midt-Troms Regionråd	8634	46	Regionrådet for Hamarregionen	2724
14	Regionrådet i Trøndelag sør	8249	47	Regionrådet for Nordhordland	2566
15	Regionrådet for Kongsbergregionen	8062	48	Regionrådet for Lillehammerregionen	2309
16	Vest-Telemarkrådet	7698	49	Lindesnesregionen	2073
17	Hardangerrådet IKS	6303	50	Gardermoreregionen	2055
18	Trondheimsregionen	6059	51	Rådet for Ringeriksregionen	1974
19	ØRKidø-Nordmøre Regionråd	5907	52	Regionråd Dalane	1786
20	Regionrådet for Hallingdal	5830	53	Samarbeidsrådet for Nedre Romerike	1751
21	Sunnmøre Regionråd IKS	5608	54	Regionrådet i Midt-Buskerud	1734
22	Regionstyret i Valdres	5406	55	Indre Østfold Regionråd	1488
23	Tromsø-områdets Regionråd	5110	56	Jærrådet	1476
24	Ofoten Regionråd	4991	57	Regionrådet for Hadeland	1275
25	Inn-Trøndelagsregionen	4876	58	Drammensregionen	1255
26	Helgeland Regionråd	4859	59	HAFS Regionråd	1230
27	Haugaland Vekst Regionråd	4666	60	Lofotrådet	1230
28	Setesdal Regionråd	4594	61	Nedre Glomma regionråd	1224
29	Regionrådet for Kongsvingerregionen	4579	62	Midt-Telemarkrådet	1014
30	Ørkaldsregionen	4479	63	Regionrådet for Halden og Aremark	961
31	Ryfylke IKS	4370	64	Follorådet	820
32	Listerrådet	4177	65	Regionrådet for Mosseregionen	514
33	Romsdal Regionråd	3939	66	Regionrådet Vest	315

Tabell 4.4 Dagens regionråd rangert etter areal. Hele landet.

Regionrådstrukturen i Viken har flere andre særtrekk. To av regionrådene krysser fylkesgrensen (Kongsbergregionen og Hadeland). Jevnaker kommune er i dag med i to regionråd (Ringerike og Hadeland). Fire kommuner deltar ikke i regionråd (Bærum, Asker, Røyken og Hurum). Analysene tilsier at dagens regionråd er gjennomgående små organisasjoner med få ansatte og liten selvstendig økonomi. Regionrådenes samlede administrasjon inkludert sekretariat og

prosjektstillinger for 13 regionråd utgjør for tiden 22,7 årsverk. Kongsbergregionen er Vikens største regionråd med 9,2 årsverk og et budsjett på 24 mill. kr.

Mange av dagens regionråd vil bli omorganisert som følge av pågående kommunesammenslutninger og tilpasning til nye regler om interkommunale politiske råd i ny kommunelov.

En viktig observasjon knytter seg til regionrådenes funksjonalitet i forhold til felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Inndelingen i kommuneregioner er de fleste steder godt i samsvar med den funksjonelle inndelingen og hva som kan være naturlig å betrakte som funksjonelle samfunnsutviklingsområder.

Bildet for regionale statlige inndelinger preges av gjennomgående dårlig sammenfall med fylkesinndelingen. Her pågår et arbeid som vil medføre harmonisering for noen av de statlige etatene.

I kartleggingen av kommunenes preferanser er det gitt tydelige tilbakemeldinger om ønsket samarbeidsstruktur i forhold til Viken fylkeskommune fra følgende kommuneregioner:

- Asker og Bærum, som ønsker å opptre sammen
- Drammensregionen med nye Drammen kommune, Lier og Øvre Eiker
- Kongsbergregionen med Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal, sammen med Notodden, Hjartdal og Tinn
- Hallingdal med kommunene Hol, Ål, Hemsedal, Gol, Nes og Flå
- Ringerike med kommunene Ringerike, Hole og Jevnaker
- Gardermoregionen med kommunene Ullensaker, Nannestad, Gjerdrum, Eidsvoll, Nes og Hurdal
- Nedre Romerike med kommunene nye Lillestrøm, nye Aurskog-Høland, Lørenskog, Rælingen og Nittedal
- Nedre Glomma og Haldenregionen med kommunene Fredrikstad, Sarpsborg, Rakkestad, Hvaler, Halden og Aremark

Fra følgende regionråd er det gitt tilbakemelding om at det kreves mer tid til avklaringer i lys av pågående utredninger og omstillinger:

- Midt-Buskerud med kommunene Modum, Sigdal og Krødsherad
- Hadeland med kommunene Jevnaker, Lunner og Gran
- Follo med kommunene nye Nordre Follo, Ås, Frogn, Nesodden, Enebakk og Vestby
- Indre Østfold med kommunene nye Indre Østfold, Skiptvet og Marker
- Mosseregionen med nye Moss kommune, Våler og Råde

På selvstendig grunnlag gir utrederne følgende faglige tilrådning om fremtidig samarbeidsstruktur:

- Regionrådet i Midt-Buskerud framstår ikke som et bærekraftig og funksjonelt kommunesamarbeid i møte med den nye forvaltningsstrukturen i Viken. NIVI/SØA anbefaler en deling ved at Sigdal kommune slutter seg til Kongsbergregionen, mens Modum og Krødsherad slutter seg til Ringerike som regionalt tyngdepunkt og fremtidig integrasjonsakse.
- Hadeland regionråd vil være vanskelig å videreføre som et interkommunalt og grenseoverskridende politisk råd i lys av endret retningsvalg, skifte av fylkestilhørighet og ulike integrasjonsretninger for Jevnaker og Lunner.
- Det anbefales en samordnet dialog med begge de to regionrådene på Romerike inkl. Lunner kommune, særlig av hensyn til dialog om areal og transport og hensynet til symmetri i samarbeidsmønsteret rundt Oslo.

- Det anbefales samordnet dialog mot Follorådet og Indre Østfold Regionråd, begrunnet i behov for samordnet areal og transportplanlegging, korte reiseavstander og økende integrasjon mot Oslo.
- Nye Moss kommune og Mosseregionen har en viss egyptyngde og kan gjøre gode retningsvalg både mot Follo og mot Nedre Glomma og Halden.

Gruppering med 9 regioner

Nr	Regionråd	Innbyggere 1.1.2019	Areal (km ²)
1	Romerike inkl. Lunner	302744	4281
2	Asker og Bærum	220520	569
3	Follo og Indre Østfold	194380	2125
4	Nedre Glomma inkl. Halden og Aremark	183132	2185
5	Drammensregionen	146071	1077
6	Mosseregionen	62006	514
7	Ringerike inkl. Modum og Krødsherad	60352	2866
8	Kongsbergregionen inkl. Sigdal	57566	8904
9	Hallingdal	20568	5830

Anbefalt oppstartsløsning fra 2020

Figur 8.4 Konsolideringsmodell med ni kommuneregioner i Viken

Hvis utredernes tilrådning følges, kan framtidig samarbeidsstruktur i Viken bestå av følgende ni kommuneregioner:

1. Asker og Bærum med 220.000 innbyggere
2. Drammensregionen med 146.000 innbyggere
3. Kongsbergregionen med 58.000 innbyggere
4. Ringerike med 60.000 innbyggere
5. Hallingdal med 21.000 innbyggere
6. Romerike med 303.000 innbyggere
7. Follo og Indre Østfold med 194.000 innbyggere
8. Mosseregionen med 62.000 innbyggere
9. Nedre Glomma og Halden med 183.000 innbyggere

Andre tilrådninger som følger av utredningen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Viken fylkeskommune bør ta initiativ til et videre arbeid om langsiktige utviklingsretninger rundt Oslo i nær dialog med kommunene
- Flere kommuner og regionråd etterspør en klargjøring av mål og prinsipper for fremtidig samhandling mellom kommunene og den nye fylkeskommunen, herunder hvilke roller og oppgaver det er ønskelig å legge til interkommunale politiske råd
- Behovet for avtalebasert dialog i form av en partnerskapsavtale vil variere og bør tilpasses lokale utfordringer og behov

- Viken fylkeskommune bør vurdere å etablere de anbefalte kommuneregionene som faste planregioner for utvikling av kunnskapsgrunnlag og regionalt plansystem tilpasset FNs bærekraftsmål. Regionale fortrinnsanalyser bør gjennomføres for alle kommuneregioner, som grunnlag for regionalpolitisk dialog om utfordringer og løsninger.
- Det kommunale plansystemet bør tilpasses behovet for planlegging av funksjonelle byregioner og felles bo- og arbeidsmarkedsområder. Det er behov for samordning av kommuneplaner i flerkommunale byråder. I Hallingdal kan et regionalt utviklingskontor kombineres med et regionalt plankontor og en regionplan for Hallingdal.
- Fylkesmannen for Oslo og Viken og andre kommuneorienterte statsetater bør samordne sin kommunedialog i forhold til kommunene. Gjennomført dialog tyder på at kommunene anser regionrådene og de faste kommuneregionene som gode arenaer for samordnet kommunedialog om statlig politikk og løpende reformer.
- Gjennomført dialog tyder på bekymring og usikkerhet blant store og sentrale kommuner knyttet til en fortsatt fragmentert organisering av sentrale beredskapssetater i Viken. Det pekes bl.a. på mulige svakheter i fylkesmannens organisering og manglende sammenfall mellom politiet og andre sentrale beredskapsaktører. Det etterlyses en helhetlig analyse med vekt på lokale og regionale løsninger som kan sikre en organisering i tråd med gjeldende beredskapsprinsipper.

Administrative vurderinger:

Viken fylkeskommune ønsker å utvikle samarbeidet med de 51 kommunene i Viken gjennom kommuneregioner og regionråd og har vedtatt å legge en tilpasset versjon av «Buskerudmodellen» til grunn for samarbeidet. Buskerudmodellen er omtalt i kap. 5.9 på s. 56 i NIVI-rapporten. Dette vil i så fall innebære et mer forpliktende samarbeid og aktualiserer behovet for en revitalisering av regionrådene i Viken.

Som det framgår av NIVI-rapporten ble det i arbeidet med rapporten avholdt felles dialogmøte med regionrådene i Follo, Indre Østfold og Mosseregionen 12. april 2019. Alle tre regionrådene varslet i kartleggingen at de ville trenge mer tid til avklaringer om fremtidig regionrådsstruktur. NIVI-rapporten anbefaler på eget faglig grunnlag at Follorådet og Indre Østfold Regionråd går i dialog om videre samarbeid, mens Mosseregionen ut fra egentyngde kan gjøre gode retningsvalg både mot Follo og søndre Østfold. Indre Østfold regionråd har i tråd med rapportens anbefaling etablert kontakt med Follorådet om en mer formalisert samarbeid, men her erså vidt vi vet ingen ting avgjort.

Proessen i søndre del av Østfold har gått videre og Sarpsborg, Fredrikstad, Hvaler, Halden, Aremark og Rakkestad har i senere tid videreutviklet kommunesamarbeidet under navnet «Søndre Viken». Det er gitt tydelige signaler om at man er åpne for å videreutvikle samarbeidet nordover mot Mosseregionen, evt inkl. Vestby

Slik NIVI-rapporten konkluderer, vil Mosseregionen ha et stort handlingsrom for videre strategiske veivalg. Følgende **mulige** alternativ kan skisseres:

- Bestå som i dag som egen kommuneregion (Nye Moss, Råde og Våler)
- Orienter seg nordover:
 - ✓ I et samarbeid med bare Vestby kommune
 - ✓ I et samarbeid med Follo
 - ✓ I et samarbeid med både Follo og Indre Østfold
- Orienter seg sørover i et samarbeid med Søndre Viken

Fra administrativ side ser vi det ikke naturlig å ha sterke preferanser for valg av alternativ i denne prosessen. Dette er først og fremst et politisk veivalg. Saken fremmes med dette for regionrådet til drøfting uten forslag til vedtak.

Saksbehandler:
Terje Pettersen, Moss kommune

Eget trykt vedlegg:

- «Kommuneregioner og regionråd i Viken» (NIVI Rapport 2019:3), datert 29. mai 2019